

Vojtech KÁRPÁTY

Hlinkova mládež do leta 1940

KÁRPÁTY, Vojtech: The Hlinka Youth until the summer of 1940. In: *Slovensko medzi 14. marcom 1939 a salzburskými rokovaniami*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta; Universum, 2007, s. 353-362.

In the first stage of the creation of the organisational structure of the Hlinka Youth (HY), this youth organisation had been incorporated in the Hlinka Guard, with which it was concurrently emerging in the mid-October of 1938. From the summer of 1939, the Hlinka Youth had gone its own way, although the ideological indoctrination of the moderate wing in the Hlinka Slovak People's Party (HSPP) had become a commonplace of the existence of this organisation, at that time, the only one, state sanctioned youth organisation of this kind, until 1945. The first step towards separation of the Hlinka Youth from the Hlinka Guard was marked by the order of the commander-in-chief of the Hlinka Guard Alexander Mach from 28 April, 1939, which also included a document with the following title: „The fundamental decision in the Hlinka Youth matters as an organisation of its own right for the extra-curriculum activities of the Slovak youth”. In this document it was emphasised that the Hlinka Youth had formally remained an integral part the Hlinka Guard, however, as an independent corps it enjoyed an autonomous status, and the only link to the Hlinka Guard was impersonated in the commander-in-chief. A definite legal form and role of the Hlinka Youth was achieved by passing of the code number 166, from 4 July, 1940. The commander-in-chief of the Hlinka Youth was the HSPP chairman, which fact made the Hlinka Youth fully subordinated to the party. The primary external representative of the Hlinka Youth was its commander, who was nominated by the HSPP's chairman, according to the proposition of the HSPP's top representatives. This study, except for dealing with the development of the organisational structure, also deals with the ideological trends of the Hlinka Youth in the first two years of its existence.

Genéza vzniku Hlinkovej mládeže (HM) siaha ešte pred rok 1938 a predstavuje jednu zo zložitých kapitol vnútorného vývoja ľudského hnutia druhej polovice tridsiatych rokov. Väčšina vodcov HM z prvého etapy existencie tejto organizácie prešla formáciou v Slovenskom katolíckom skautingu (SKS) a v miestnych jednotách Slovenského katolíckeho orla v duchu slovenského katolíckeho tradicionalizmu. Vo svojich spomienkach, ktoré som získal pri osobných stretnutiach, sa takmer všetci bývalí príslušníci HM zhodne vyjadrovali, že pri vzniku HM tvorili personálne jadro katolíckimi skauti. Jeden z týchto pamätníkov píše toto: „*V školskom roku 1938 – 1939 som bol*

prijatý do prvej triedy slovenského gymnázia v Kežmarku, kde som sa zoznámil so skautským hnutím. Duchovným radcom oddielu slovenských katolíckych skautov a súčasne profesorom náboženstva bol Július Šuňavec, medzi skautmi populárne prezívaný páter Prax. Na jeho popud sme sa viacerí spolužiaci stali členmi SKS. Na pravidelných schôdkach, ktoré viedli starší spolužiaci, sme preberali zásady skautingu, učili sme sa viazať uzly, stavať stany a pripravovať sa na pobyt v prírode. Cez prázdniny sa uskutočnil stanový tábor vo Vyšných Ružbachoch, spojený s plnením rôznych hier, úloh a skautských skúšok. Za najdôležitejšie sme považovali zaobstaráť si skautskú uniformu a to najmä skautský klobúk, za ktorým sme po vzniku HM veľmi smútili. Prakticky celý oddiel SKS (Kežmarok) prešiel do HM, kde sme sa delili na vlčatá, orlov a junákov“.¹

To je jedným zo základných dôvodov prečo HM nepodľahla v tomto období ideologickej indoktrinácii národného socializmu a napriek intenzívnym kontaktom s nemeckou Hitler-Jugend, nezasiahlo nekritické „nemčenie“ členov ani funkcionárov HM v podobe, akú poznáme v Hlinkovej garde. Zároveň HM udržiavala rovnako živé vzťahy v podobe výmenných letných z zimných táborov s chorvátskou ustašovskou mládežou (Savez hrvatskog junaka) alebo talianskou Gioventú Italiana del Littorio (GIL).

Je potrebné poznamenať, že mládežníckych organizácií na Slovensku v rokoch 1938 – 1945 bolo viacero. Môžeme ich rozdeliť do troch základných kategórií. Prvou a najväčšou je Hlinkova mládež. Okrem nej tu však existovali aj náboženské a študentské organizácie, ktoré v klasických totalitných systémoch absentujú. Do prvej skupiny patria napr. Mariánska kongregácia a Konferencie sv. Vincenta, ktoré boli rozšírené predovšetkým vo vysokoškolskom prostredí a ktoré svojou sociálnou činnosťou medzi sociálne slabšími vrstvami podchytili veľký počet slovenských akademikov. Z evanjelických mládežníckych inštitútov mali najväčší ohlas Nedeľné školy mládeže. Druhá skupina študentských mládežníckych organizácií si zachovala značnú formu nezávislosti aj po 14. marci 1939. Predstavovali personálny rezervoár mladých kádrov inteligencie umierneného ľudáckeho tábora.

Hlavnou organizáciou slovenských vysokoškolákov bol Zväz vysokoškolského študentstva (ZVŠ). V jeho štruktúrach našli svoje uplatnenie aj rôzne fakultné spolky filozofov, právnikov, technikov alebo medikov. ZVŠ mal pomerne podrobne a rozsiahle prepracované tézy svojho národného, sociálneho, zdravotného a stavovského (študentského) programu. Práve jeho príčinou boli zavedené povinné bezplatné lekárske prehliadky pre všetkých slo-

1 Rukopis spomienok P. S., bývalého člena HM, venovaný autorovi v roku 2005.

venských vysokoškolákov, ktorí študovali na slovenských vysokých školách. V sociálnej oblasti ZVŠ umožnil zabezpečením štipendia štúdiom nemajetným nadaným akademikom.

Druhou dôležitou a významnou stavovskou študentskou organizáciou slovenskej mládeže bolo Ústredie slovenského katolíckeho študentstva (ÚSKŠ), ktoré bolo členom medzinárodného katolíckeho študentského združenia PAX ROMANA. Primárnym cieľom ÚSKŠ, ktorý si určil vo svojich stanovách, bolo vypracovať „*program slovenského katolíckeho študentstva na základe katolíckeho svetového náhľadu, slovenskej tradície a kultúry – a v zmysle intencií Katolíckej akcie na Slovensku*“.² ÚSKŠ zahŕňalo prostredníctvom samovzdelávacích krúžkov a prostredníctvom spolku Moyzes slovenských katolíckych vysokoškolákov. Z prvej Československej republiky prešli do nového štátu bez ujmy aj Združenie katolíckej mládeže a spolok slovenských evanjelických akademikov s názvom Kuzmány. Akademici a študenti vydávali tieto periodiká: Rozvoj (mesačník ÚSKŠ pre stredoškolských študentov), Svoradov (mesačník ÚSKŠ pre vysokoškolákov), Mladý katolík (týždenník Združenia katolíckej mládeže), Akademik (týždenník ZVŠ) a Technik (mesačník ZVŠ pre vysokoškolákov – technikov).

Aj v tejto oblasti sa pri komparácii vývoja mládežníckych organizácií na Slovensku a v Nemeckej ríši alebo Taliansku ukazuje zjavný rozdiel. Kým na Slovensku existencia stavovských študentských mládežníckych organizácií má aj po zmene politického režimu v marci roku 1939 (resp. ešte v roku 1938) kontinuálny charakter a vo svojej činnosti a organizačnej štruktúre neboli podriadené HSEŠ, hoci s ňou boli často personálne prepojené v osobách funkcionárov i radového členstva, v Nemecku a Taliansku a ďalších totalitných štátoch bola situácia diametrálne odlišná. V Nemeckej ríši boli náboženské (katolícke i evanjelické) mládežnícke a študentské stavovské spolky zakázané a povolená iba jedna mládežnícka (HJ) a jedna študentská (Národno-socialistický nemecký študentský zväz – NSDStB) organizácia. V Taliansku si síce náboženské spolky zachovali istú formu autonómneho postavenia v spoločenskom živote, akademické spolky boli zakázané a inkorporované do jednotnej organizácie s názvom Univerzitné fašistické skupiny (Gruppi Universitari Fascisti), ktoré vznikli ešte v roku 1920.

V prvej etape formovania organizačných štruktúr HM bola táto mládežnícka organizácia súčasťou Hlinkovej gardy s ktorou paralelne vznikla v polovici októbra 1938. Od leta 1939 sa však vývoj HM uberal samostatnou ces-

2 XXI. Výročná správa o činnosti Ústredia slovenského katolíckeho študentstva za pracovný rok 1941/1942. Bratislava 1942, s. 41.

tou, aj keď ideologická indoktrinácia umierneného krídla Hlinkovej slovenskej ľudovej strany (HSLĽS) sa stala samozrejmom súčasťou existencie tejto jedinej povolenej organizácie slovenskej mládeže až do roku 1945.

Prvým krokom k osamostatneniu HM od HG sa stal rozkaz hlavného veliteľa HG Alexandra Macha z 28. apríla 1939, ktorého súčasťou bol dokument s názvom Zásadné rozhodnutie vo veci Hlinkovej mládeže ako samostatnej organizácie pre mimoškolskú výchovu slovenskej mládeže. Zdôrazňovalo sa v ňom, že HM je ešte formálne stále súčasťou HG, ale má ako jej samostatný zbor autonómne postavenie a s HG ju spája iba osoba jej hlavného veliteľa.³ Všetky rozkazy a vnútroorganizačné smernice pre HM mal právo vydávať iba jej vlastný veliteľský zbor – zborový veliteľ HM a zborové veliteľstvo HM. Musíme pripomenúť, že v tejto etape existencie HM sa jej výchovné pôsobenie sústredilo výlučne na mužskú časť mládeže. Výchova dievčat mala byť zatiaľ ponechaná v kompetencii náboženských cirkevných spolkov a združení. Financovanie a hospodárenie HM, ako ďalší atribút jej perspektívnej úplnej nezávislosti, malo byť realizované oddelene od HG. Zároveň kontrola hospodárenia a nakladania s finančnými prostriedkami mali uskutočňovať vlastné špecializované orgány, ktorých úlohy boli určené v organizačnom štatúte HM. Umiernené krídlo HSLĽS a predovšetkým Jozef Tiso sa snažili postupne vytrhnúť HM z organizačnej štruktúry HG a podriadiť ju vedeniu strany.

Vzhľadom na skutočnosť, že HM bola ešte v roku 1939 súčasťou HG, vzťahovalo sa ňu v rovine právneho základu existencie vládne nariadenie č. 220 o Hlinkovej garde z 5. septembra 1939. Hlinkovej mládeži sa toto nariadenie venuje iba okrajovo. Okrem stanovenia vekovej hranice členstva v HM (od 6 do 18 rokov) mala význam aj v tom, že okrem povinného členstva v HG nariaďuje povinné členstvo aj v HM.⁴ Predovšetkým z dôvodu protestov a pasívnej rezistencie evanjelických duchovných a laikov bolo povinné členstvo v HG i HM zrušené o tri mesiace. Proces osamostatňovania HM je už úplne zjavný koncom roku 1939 a vládne nariadenie s mocou zákona č. 310 z 21. decembra 1939 o Hlinkovej garde už HM vôbec nespomína.⁵

Definitívna úprava právneho postavenia a poslania HM sa uskutočnila až zákonom o HG a HM č. 166 zo 4. júla 1940, ktorý už charakterizuje HM ako „*podľa vojenských zásad organizovaný zbor Strany*“ (HSLĽS, pozn. V. K.).⁶

3 Slovenský národný archív (SNA) Bratislava, f. Hlavné veliteľstvo Hlinkovej gardy (HVHG), š. 66, 604-66-2, Rozkaz HV HG č. 21 zo 4.11.1939.

4 Slovenský zákonník, 20. 9. 1939.

5 Slovenský zákonník, 21. 12. 1939.

6 Príručka pre funkcionárov HSLĽS. Bratislava 1944, s. 60.

Práve tento zákon definitívne ukončil proces osamostatňovania sa HM. Týmto krokom umiernený ľudácky tábor zabránil priamemu pronemecky orientovaného národno-socialistického tábora z HG na mládež. Je to evidentné pri štúdiu periodickej a neperiodickej tlače HM (Nová mládež, Stráž, Víča a ďalšie), v ktorej sa iba v minimálnej miere vyskytujú ideologizujúce články a vôbec sa nespomínajú pojmy ako národný socializmus alebo národno-socialistická revolúcia. Zároveň bola vylúčená z výchovných smerníc HM štvavá rasová a protizidovská kampaň a tzv. rasová náuka, ktorá bola bežná v nemeckej Hitler-Jugend (HJ). Garantom tohto vývoja v HM bol predovšetkým zborový a neskôr hlavný veliteľ HM Alojz Macek⁷, ktorého nemecká bezpečnostná služba (Sicherheitsdienst) otvorene označovala za vzorový príklad jezuitu v uniforme a provokácia v podobe modlitby pred jedlom v prítomnosti Reichsjugendführera presvedčila Nemcov v názore, že práve Macek je hlavnou prekážkou národno-socialistickej indoktrinácie HM.

Najvyšším veliteľom HM bol predseda HSLS, čím bola HM definitívne podriadená strane. Priamym primárnym reprezentantom HM navonok bol jej hlavný veliteľ, ktorého na návrh širšieho predsedníctva HSLS menoval predseda HSLS.

7 MACEK, Alojz (9. 4. 1909 Borský Svätý Mikuláš – 21. 6. 1975 Rím), ľudácky mládežnícky funkcionár a politik. V roku 1929 zmaturoval na gymnáziu v Trnave a stal sa od roku 1930 funkcionárom (krajinský tajomník a podnáčelník Slovenského katolíckeho skautingu a katolíckeho Orla. V rokoch 1930 – 1938 pracoval v redakciách periodík Mladý život, Skaut, Skautka. V roku 1937 prerušil štúdium na Právnickej fakulte UK v Bratislave. Hlavným dôvodom bola jeho pracovná vyťaženosť v HSLS a jej mládežníckych organizáciách. Stal sa pracovníkom Krajinského úradu v Bratislave. Po vyhlásení autonómie Slovenskej krajiny bol pri vzniku (3. – 7. 12. 1938) a utváraní Hlinkovej mládeže. Od mája 1939 bol Macek zborovým a od 20. 8. 1940 hlavným veliteľom HM. Od novembra 1941 bol poslancom Snemu SR a v rokoch 1942 – 1945 hlavný veliteľ Slovenskej pracovnej služby (SPS). Zároveň zastával funkciu podpredsedu Slovenského červeného kríža (SČK). V apríli 1945 emigroval pred postupujúcou Červenou armádou do Rakúska, kde sa mu podarilo ukrývať 3 roky. Od roku 1948 žil v argentínskom Buenos Aires. V Bratislave ho 24. 8. 1948 odsúdil tzv. ľudový súd v neprítomnosti na doživotný žalár, 15 rokov straty občianskych práv a konfiškáciu celého majetku. V emigrácii pracoval ako podpredseda a tajomník Slovenského oslobodzovacieho výboru a Slovenskej oslobodzovacej rady. V zahraničnom exile sa stal blízkym spolupracovníkom Ferdinanda Ďurčanského. V prvej polovici sedemdesiatych rokov sa stal jedným z podpredsedov Svetového kongresu Slovákov. Nečakane počas zjazdu tejto organizácie zomrel v polovici júna 1975 v Ríme.

Vodcovský zbor HM začiatkom roku 1939 začal formulovať ideové základy novej mládežníckej organizácie. Cieľom mala byť komplexná sústava telesnej a duchovnej výchovy, pričom ideové východiská už nemohli byť úplne totožné s dokumentmi podobného charakteru slovenského katolíckeho skautingu z čias prvej Československej republiky. Ak HM chcela ašpirovať na celonárodnú mládežnícku organizáciu musela svoje základné dokumenty pozmeniť v intenciách konfesionalnej rovnocennosti medzi kresťanskými a štátom uznanými cirkvami, predovšetkým medzi katolíkmi a evanjelikmi. Tradicionalisti vodcovského zboru HM, odchovaní slovenským katolíckym skautingom, nechceli kopírovať nemecké vzory a to ani v oblasti športovej a brannej výchovy. Práve športová a branná výchova mládeže sa stala oblasťou, v ktorej HG nechcela stratiť svoj vplyv. Aby vodcovský zbor HM zachoval vo všetkých otázkach formácie mládeže čo najširšiu formu samostatnosti a obmedzil vplyv radikálov z HG musel v čo najkratšom čase zostaviť jasný komplexný program. Prvé pokusy a náčrty takéhoto programu sa objavujú mesiac po vzniku Slovenského štátu, v apríli 1939. V ich úvode sa vraví, že HM by mala dávať „*chlapcom celú mravno-náboženskú, kultúrnu, osvetovú, technickú, telesnú, strážnu, pohotovostnú, obrannú, sociálno-zdravotnú výchovu a prípravu na budúci spoločenský, občiansky i vojenský život*“.⁸

Najmenšou pracovno-výchovnou jednotkou HM bola družina, ktorú tvorilo sedem chlapcov a vodca družiny. Tri družiny tvorili čatu, ktorej velil vodca čaty. Pri každej čate HM bol duchovný radca. Štyri čaty tvorili stotinu a všetky stotiny v obci vytvárali miestny obvod. Vyššie organizačné jednotky boli okresy HM (všetky miestne obvody v politickom okrese), oblasti HM (vybrané okresy HM) a zbor HM (všetky oblasti v Slovenskej republike). Zborové veliteľstvo HM predstavovali krajiný vodca HM, zborový vodca HM, zborový duchovný HM, zborový hospodár HM a vodcovia oddelení vlčat (6 – 11 roční), orlov (11 – 16 roční) a junákov (16 – 19 roční). Styčnými dôstojníkmi pri Zborovom veliteľstve HM boli vojenský poradca Ministerstva národnej obrany (MNO) pre HM, kultúrny poradca Ministerstva školstva a národnej osvetu (MŠaNO), zástupca HG a zahraničný referent HM.⁹

S vlčatami sa pracovalo v menších organizačných jednotkách, najčastejšie čatách. Z metód sa uplatňovali predovšetkým hry a ručné práce a odovzdávanie posolstva formou rozprávky. Výchova orlov HM sa sústredila na tradičné skautské táborenie a výlety do prírody spojené s poľnými hrami, základnou náukou o teréne a praktickým zvládnutím základných zručností

8 Archív Múzea Slovenského národného povstania (AM SNP), f. VIII, š. 7, A25/97, Pracovný rozkaz Zborového veliteľstva HM č. 3 z 21. 4. 1939.

9 STRÁŽ, september – október 1939, s.17.

spojených s prežitím v prírode. Formácia junákov HM sa sústredila na individualitu jednotlivca, a preto sa družina pri úlohách rozdeľovala na 3 – 4 členné krúžky. Organizovali akadémie a preteky. Dôraz sa kládol na vlastneckú výchovu a základy politického a verejného života.

Organizačne sa HM v rámci HG delila na územné regionálne celky a Zborové veliteľstvo HM (ZV HM). Najmenšou územno-organizačnou správou jednotkou HM bolo Miestne veliteľstvo HM (MV HM), na čele ktorého stál miestny vodca. K dispozícii mal zástupcu a tajomníka, miestneho hospodára, miestneho rímskokatolíckeho alebo evanjelického duchovného radcu a veliteľov stotín vlčat, orlov a junákov.

Velitelia (poddôstojníci a dôstojníci) HM boli v oficiálnej terminológii nazývaní aj činovníkmi. Už v prvej fáze existencie HM bolo definovaných šesť základných kritérií, ktoré musel splniť budúci perspektívny činovník HM. Činovníkom mohol byť Slovak a kresťan, ktorý sa mohol popri svojej práci venovať mládeži minimálne štyri hodiny týždenne a zároveň usporiadať pre deti vychádzky, výlety do prírody a minimálne desaťdňový tábor (kolóniu vlčat) vo voľnej prírode. Ďalšie požiadavky sa pri výbere činovníkov HM kládli na ich osobnostné vlastnosti, povahu (iniciatíva a ustálenosť v názoroch), charakter, zdravie a schopnosť viesť a vplyvať na mládež.¹⁰ Zároveň nesmel byť činovník HM trestaný. Mal byť mravne zachovaný a akékoľvek holdovanie alkoholu alebo hazardným hrám malo byť ihneď oznámené príslušnému župnému inšpektorovi HM. Vodca družiny vlčat a orlov musel dosiahnuť vek 14 rokov, vodca čaty vlčat a orlov mal mať viac ako 16 rokov.¹¹

Hlinkova garda zriadila so súhlasom cirkevných hodnostárov Hlavnú duchovnú správu, ktorej integrálnou súčasťou bola aj duchovná správa pri Zborovom veliteľstve HM. Každý vodca HM bol povinný spolupracovať s pridelenými duchovnými v zmysle Štatútu duchovnej správy HG a zároveň rešpektovať nariadenia a smernice, ktoré v tejto oblasti vydá Zborové veliteľstvo HM. V časopise pre vodcov HM Stráž boli uverejňované zoznamy menovaných a poverených duchovných HM v regiónoch, pri miestnych a okresných veliteľstvách HM. Menovania však neprichádzali pravidelne, preto sa v praxi uplatňovala zásada, že po dohode s miestnym vodcom HM vykonával funkciu duchovného správcu príslušného oddielu HM miestny farár alebo kaplán. Na výkon tejto funkcie nepotreboval farár ani kaplán dočasne

10 STRÁŽ, september – október 1939, s.15.

11 Vodcovia družín junákov mali mať 17 rokov a vodcovia čiat junákov museli dosiahnuť predpísaný vek 18 rokov. Vodcovia vyšších jednotiek (stotiny) a miestny veliteľ mali mať nad 21 rokov. Viac ako 18 roční museli byť členmi HSLS.

žiadne poverenie vedenia HM. Miestny duchovný bol spoluzodpovedný za „*mravné a cirkevné spravovanie a počínanie veliteľstva a členstva Hlinkovej mládeže v jednotlivých miestach*“.¹² Miestny duchovný odsúhlasoval v oblasti mravných a náboženských noriem prípustnosť a správnosť všetkých verejných podujatí a spoločných vystúpení, divadelných a hudobných predstavení. Miestny duchovný zároveň organizoval špecializované prednášky pre mládež a zapájal ju do života miestnej farnosti. Potvrdzoval mravnú spôsobilosť budúcich perspektívnych funkcionárov a členov, rovnako ako potvrdzoval prihlášky do HG a návrhy na menovania pre funkcionárov HG. Kancelária Hlavnej duchovnej správy sídlila na Kapitulskej ulici 10 v Bratislave. Zborovým duchovným pre HM sa stal profesor Dr. Alexej Izakovič. Jeho zástupcom pre členov evanjelického vyznania bol poslanec Emil Boleslav Lukáč.

Napriek deklarovanej jednote Hlinkovej gardy a Hlinkovej mládeže dochádzalo sporadicky na úrovni ich miestnych veliteľstiev k rozporom a nedorozumeniam, predovšetkým v hmotnom zabezpečení oddielov HM a realizácii brannej výchovy v regiónoch. Množiac sa sťažnosti z radov miestnych a okresných vodcov HM adresované priamo na HVHG donútili hlavného veliteľa HG zaoberať sa týmto problémom a vydať v tejto oblasti vnútorné smernice. Stávali sa prípady, že miestni velitelia HG nútili príslušníkov HM a mládež, ktorá nebola organizovaná v HM, absolvovať brannú predvojenskú výchovu v kurzoch HG a pod velením dôstojníkov a poddôstojníkov HG. Prípadov svojvoľného zasahovania do kompetencií vodcov HM zo strany vodcovského zboru HG sa množili a tak bolo nútené zasiahnuť priamo HVHG. Vo svojom obežníku č. 838/HŠ – HG/1940 zo 17. februára 1940 dôrazne upozornilo veliteľov HG, že ich kompetencia sa vzťahuje iba na osoby staršie ako 19 rokov a za vedenie brannej výchovy u mladších osôb (aj nečlenov HM) priamo zodpovedajú velitelia HM. Ďalšie sťažnosti vodcov HM sa sústredili na zjavnú neochotu funkcionárov HG prepožičiavať náradie a telocvične, ktoré získala HG po rozpustení telocvičných a branných organizácií z prvej Československej republiky (Sokol, Orol, Robotnícka telocvičná jednota, Federácia proletárskej telovýchovy a iné). Aj tento spor riešilo hlavný veliteľ HG prostredníctvom svojho zástupcu K. Danihela rezolútnym napomenutím: „*Zistil som, že majetky po rozpustených telovýchovných organizáciách, ktoré boli dané vládny nariadením do držby HG držia velitelia HG, gardisti vo svojich rukách a neumožňujú, aby ich mohla používať Hlinkova mládež. Na mnohých miestach sa vodcovia HM domáhali, aby im Garda pre výcvik háemistov prepustila náradie, miestnosti a pod., nespomínajúc ani prípadne*

12 STRÁŽ, november – december 1939, s.78.

mravnú a finančnú pomoc. Zistil som, že u mnohých veliteľov Gardy nenachádza mládež porozumenia. Ved' z Hlinkovej mládeže nám vyrastú zdatní, dobrí gardisti. Čo dáme Hlinkovej mládeži, dáme a robíme pre svoju budúcnosť, lebo z odchovancov HM nám prídu dobrí gardisti. Investície do HM sú investíciami do Gardy, nikdy však nie naopak. Hlinkova mládež je rovnakou zložkou Hlinkovej gardy, ako i Garda“.¹³ Miestni a okresní veliteľia HG boli povinní usporiadať nanovo majetkové pomery vo svojich obvodoch pôsobnosti a o využívaní športového náradia a telocvične sa dohodnúť s miestnymi a okresnými veliteľmi HM. Dohoda sa vzťahovala okrem telocvičného náradia aj na inventár stanov, turistických potrieb a vybavenia divadiel a divadelných rekvizít po zrušených spolkoch a organizáciách z prvej ČSR.

V marci 1940 si HM spolu s HSLS a HG pripomínali a slávil prvú výročie vzniku Slovenského štátu. Každá jednotka HM usporiadala vlastnú internú oslavu a spomienkovú slávnosť, kde mali vystúpiť funkcionári HM, ktorí mali v prednáške alebo v prejave členstvu objasniť obdobie boja ľudákov za autonómiu Slovenska a zároveň mladej generácii vysvetliť prístupnou formou význam marcových dní roku 1939 a založenia modernej slovenskej štátnosti. Zároveň sa HM zúčastnila organizovane a vo formáciách na štátnych oslavách 14. marca 1939 a spolupracovala s HSLS, HG a ďalšími organizáciami na jej organizovaní. Svoje delegácie vybraných funkcionárov a radových háemistov posielali do Bratislavy na oficiálne centrálné oslavy tohto sviatku všetky okresné veliteľstvá HM.

Od 1. júna 1940 bola v Hlinkovej mládeži zavedená organizačná sieť žúp HM, ktorá bola totožná s politickým župným usporiadaním Slovenskej republiky.¹⁴ Od tohto dátumu automaticky zanikla organizačná štruktúra bývalých oblastných veliteľstiev a oblastí HM. Zborový veliteľ HM A. Macek zároveň zrušil platnosť všetkých poverovacích dekrétov a listín, ktorými boli

13 SNA Bratislava, f. Hlavné veliteľstvo Hlinkovej mládeže (HVHM), š. 19, 605-19-6, Rozkaz Zborového veliteľstva HM č. 6/940 z 20. 2. 1940.

14 Župy HM boli číslované nasledovne: I. Bratislavská župa (okresy Bratislava – mesto, Bratislava – okolie, Malacky, Senica, Skalica, Modra a Trnava), II. Nitrianska župa (okresy Hlohovec, Nitra, Prievidza, Topoľčany a Zlaté Moravce), III. Trenčianska župa (okresy Bánovce n/Bebravou, Ilava, Trenčín, Púchov Myjava, Piešťany, Nové Mesto n/Váhom, Považská Bystrica, Veľká Bytča, Čadca, Kysucké Nové Mesto a Žilina), IV. Tatranská župa (okresy Dolný Kubín, Liptovský Sv. Mikuláš, Ružomberok, Námestovo, Trstená, Turčiansky Sv. Martin, Kežmarok, Poprad, Spišská Stará Ves, Stará Ľubovňa, Gelnica, Levoča, Spišská Nová Ves), V. Šariško-zemplínska župa (okresy Bardejov, Gíraltovec, Prešov, Sabinov, Humenné, Medzilaborce, Stropkov, Vranov, Michalovce a Trebišov).

uvedení do svojich funkcií oblastní činovníci HM.¹⁵ Oblastní vodcovia HM, alebo ich zástupcovia, boli povinní odovzdať kompletnú agendu oblasti. Spolu s agendou mali vypracovať súhrnnú správu o svojej činnosti vo funkcii a o stave HM vo svojej oblasti, zoznam inventáru a vyúčtovanie všetkých príjmov a výdavkov, ktoré mal v súvislosti so svojou funkciou. Správu o svojej činnosti mala byť vyhotovená v štyroch exemplároch. Prvý sa posielal na Zborové veliteľstvo HM do Bratislavy, druhý a tretí exemplár príslušnému novomenovanému župnému vodcovi HM a župnému inšpektorovi HM, ktorý mal dozor nad okresmi jeho oblasti. Posledný štvrtý exemplár si ponechával bývalý oblastný činovník HM. Vyúčtovanie predkladal priamo Zborovému veliteľstvu HM. Prílohu vyúčtovania tvorili pokladničné knihy oblastného veliteľstva, ktoré boli po schválení a usporiadaní hospodárstve uložené do archívu Zborového veliteľstva HM.

Hlinkovu mládež a jej funkcionárov čakal od leta 1940 ešte väčší nápor radikalizácie a ideologickej indoktrinácie národným socializmom. Predovšetkým vďaka aktivizácii radikálov v HG, ale aj pôsobeniu nemeckých poradcov, v tomto prípade poradcu pre Hlinkovu mládež HJ – Hauptbannführer Rudolf Henkel. Nebol síce natoľko agresívny, ambiciózný a cieľavedomý ako jeho kolega, poradca pre HG SS – Obersturmbannführer Viktor Nageler, ale o nacifikáciu HM sa snažil predovšetkým zintenzívnením kontaktov vodcovského zboru a členstva HJ a HM.

15 SNA Bratislava, f. Hlavné veliteľstvo Hlinkovej mládeže (HVHM), š. 19, 605-19-6, Rozkaz Zborového veliteľstva HM č. 19/1940 z 1. 6. 1940.